

POSTANOWIENIE

31 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 31 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K.S.

przeciwko A.S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na skutek skargi kasacyjnej K.S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 15 maja 2023 r., I ACa 990/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.

[A.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 maja 2023 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi - orzekając na skutek apelacji powoda K.S. i pozwanej A.S. - zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 5 kwietnia 2022 r. w ten sposób, że oddalił powództwo o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli dotyczącego zwrotnego przeniesienia na powoda własności nieruchomości objętej sporem, oddalił apelację powoda i orzekł o kosztach procesu.

U podstaw uwzględnienia apelacji pozwanej, oddalenia apelacji powoda i oddalenia jego powództwa w całości legło stwierdzenie, że powód nie dokonał skutecznie odwołania darowizny nieruchomości. Zachowania jego sióstr I.G., która przeniosła następnie udziały we własności nieruchomości na A.S. oraz pozwanej - w okolicznościach sprawy - nie można bowiem kwalifikować jako rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c.

Mając na uwadze całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego uznał, że przyczyną konfliktu między stronami było borykanie się przez powoda z chorobą alkoholową i związane z tym zakłócanie w nocy spokoju współmieszkańcom oraz spór rodzinny dotyczący roszczeń pozostałego rodzeństwa po dokonaniu darowizny i sprzedaży części gospodarstwa rolnego spowodowanej zadłużeniami powoda i obawą utraty nieruchomości stanowiącej miejsce zamieszkania stron.

Stwierdził, że powód nie udowodnił, by został zmuszony do opuszczenia zajmowanych przez siebie pomieszczeń mieszkalnych i przeniesienia się do pomieszczenia gospodarczego, a pozwana odmówiła mu wsparcia i pomocy. Ma klucze do zajmowanych uprzednio przez siebie pomieszczeń, które z własnej woli opuścił. Odmówił też spożywania przygotowywanych przez pozwaną posiłków, czy zaproszeń na święta. Pozwana ponosi natomiast wszystkie koszty utrzymania nieruchomości oraz obciążającą powoda składkę do KRUS. Powód nie wymaga natomiast opieki, natomiast z pomocy psychiatrycznej skorzystał po raz pierwszy w 2018 r. w związku z zamiarem odwołania darowizny. Ponadto, pracuje jako konwojent i dysponuje środkami pozwalającymi na swoje utrzymanie.

Mając na względzie uwarunkowania środowiskowe w których funkcjonują strony, stanął na stanowisku, że spory między nimi, których źródłem było głównie zachowanie powoda, nie wykraczały poza zwykłe konflikty życiowe i rodzinne. Nie stwierdził też by pozwana zaniedbywała swoje obowiązki rodzinne, czy zмирzała do celowego wyrządzenia powodowi krzywdy i szkody majątkowej. Jej żądania zmiany zachowania powoda były natomiast usprawiedliwione. Z kolei odnośnie do I.G. Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie zostało w żaden sposób wykazane by z jej strony wystąpiły jakiegokolwiek zachowania, które możnaby kwalifikować jako rażącą niewdzięczność w stosunku do powoda.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Jego zdaniem w sprawie występują istotne zagadnienia prawne powodujące konieczność rozstrzygnięcia: (1) „Czy w przypadku rażąco niewdzięcznego zachowania obdarowanego o charakterze ciągłym termin roczny, o którym mowa w art. 899 § 3 k.c. należy liczyć z upływem jednego roku od daty: a) ostatniego z nagannych posunięć bądź zaniechań, b) pierwszego nagannego zachowania, c) od innej daty?”; (2) „Czy i jaki wpływ na ustalenie wystąpienia rażącej niewdzięczności obdarowanego, implikującej uprawnienie do odwołania darowizny przez darczyńcę ma ewentualne przebaczenie części wcześniejszych, nagannych posunięć obdarowanego (art. 899 § 1 k.c.)?; (3) „Czy niedopełnienie przez obdarowanego obowiązku dostarczenia znajdującemu się w niedostatku darczyńcy środków utrzymania odpowiadających jego usprawiedliwionym potrzebom i uporczywym niewypełnianiu ustawowego obowiązku alimentacyjnego (art. 897 k.c. w zw. z art. 128 k.r.o.), połączone z odmową zwrotu wartości otrzymanego wzbogacenia, stanowi samodzielną przesłankę odwołania darowizny?”; (4) „Czy uprawnienie darczyńcy do odwołania darowizny w przypadku wystąpienia przesłanki rażącej niewdzięczności obdarowanego oraz zachowania terminu do skorzystania z uprawnienia określonego w dyspozycji art. 899 § 3 k.c. może być ograniczone z uwagi na zachowanie darczyńcy lub obdarowanego, które miało miejsce przed dokonaniem darowizny?”.

Pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie spełniają tych wymagań.

Przede wszystkim problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, musi być sformułowany na bazie wiążącego Sąd Najwyższy stanu faktycznego, z uwzględnieniem rzeczywiście wyrażonego przez Sąd w zaskarżonym orzeczeniu stanowiska, które nie może być modyfikowane lub

uwzględniane jedynie wybiórczo, na potrzeby sformułowania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący reguły tej nie respektuje. Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika bowiem, by przyczyną oddalenia powództwa było niedochowanie terminu, o który mowa w art. 899 § 3 k.c. lub przebaczenie nagannych zachowań obdarowanych (art. 899 § 1 k.c.). Sąd Apelacyjny nie ustalił także by powód pozostawał w niedostatku oraz domagał się od pozwanej środków na utrzymanie odpowiadających jego usprawiedliwionym potrzebom (art. 897 k.c. w zw. z art. 128 k.r.o.). Sąd Apelacyjny nie ograniczał także prawa skarżącego do złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny z uwagi na zachowania jego i obdarowanych, które miały miejsce przed dokonaniem darowizny, lecz dokonywał oceny całokształtu okoliczności sprawy w świetle uwarunkowań środowiskowych w których funkcjonują strony.

Formułując wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący nie uwzględnił także, że w postępowaniu kasacyjnym niedopuszczalne jest kwestionowanie podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia, ani przeprowadzonej przez *Sąd meriti* oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c. i 398¹³ § 2 k.p.c.). Powód zasady tej nie respektuje podważając wielokrotnie w uzasadnieniu skargi kasacyjnej poczynione przez *Sąd* Apelacyjny ustalenia faktyczne i na tej bazie konstruując podstawy skargi. Prezentowanie alternatywnego stanu faktycznego, którego w sprawie nie ustalono i na tej bazie konstruowanie zagadnień prawnych nie dostarcza argumentów za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Ponadto problematyka odwołania darowizny w kontekstach na które wskazuje skarżący była wielokrotnie podejmowana w judykaturze Sądu Najwyższego.

W odniesieniu do problematyki terminu – o którym mowa w art. 899 § 3 k.c. - Sąd Najwyższy wyjaśnił, że upływ tego terminu, odnosi się do każdego zdarzenia z którym darczyńca łączy niewdzięczność obdarowanego, o której się dowiedział. W konsekwencji każdy wypadek nagannego zachowania obdarowanego, który może być traktowany jako rażąca niewdzięczność, daje podstawę do odwołania darowizny i każdy z osobna podlega przedawnieniu z art. 899 § 3 k.c. Jeżeli zatem

naganne zachowanie przybiera postać ciągłego zaniechania, termin roczny przewidziany w art. 899 § 3 k.c. zostaje zachowany, jeżeli nie upłynął rok od chwili, kiedy stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2016 r., I CK 209/15, niepubl.; z 15 czerwca 2010 r., II CSK 68/10, niepubl.; i z 10 września 1999 r., III CKN 848/98, niepubl.)

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono także, że nie uzasadnia odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów, które w danych okolicznościach czy warunkach nie wykraczały poza zwykłe konflikty dnia codziennego, związane z napiętą i konfliktową sytuacją w trakcie wspólnego zamieszkiwania. Nie ma przy tym ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażąco niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny, oceny tej należy bowiem dokonywać *ad casum* z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 7 maja 1997 r., I CKN 117/97, niepubl.; z 12 maja 1998 r., II CKN 729/97, niepubl.; z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, niepubl.; i z 23 listopada 2018 r., II CSK 646/17, niepubl.).

Wskazywano także, że darczyńca nie może powoływać się na rażąco niewdzięczność obdarowanego, jeżeli niewdzięczność tę wywołał swym nagannym postępowaniem. W świetle art. 898 § 1 k.c. nie można abstrahować od przyczyn konfliktów między stronami. Pojęcie „niewdzięczność” wymaga analizy motywów określonych zachowań obdarowanego, w tym zwłaszcza, czy nie są one powodowane – wprost lub pośrednio – przez darczyńcę (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2017 r., II CSK 871/16, niepubl. i z 30 września 1997 r., III CKN 170/97, niepubl.). Nie zachodzi zatem potrzeba ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie istnienia podstaw do odwołania darowizny, w tego rodzaju sprawach - przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w oparciu o zasadę słuszności mając na uwadze charakter sprawy oraz sytuację materialną i życiową powoda.

[A.T.]

[a.ł]